

# Oguzlar – Türkmenler

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar,Türkmen dili

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Oguzlar – Türkmenler OĞUZLAR – TÜRKMENLER

## ● Türklüğün ata boyu Oğuzlar'ın serüveni

Prof. Dr. Faruk Sümer'in «Yazdığım ilk ve son eserim» dediği ve ilk kez 1965 yılında yayınlanan «Oğuzlar»ın, 6. baskısı TDAV (Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı) tarafından yapıldı. Üç bölümden oluşan, «Oğuzlar (Türkmenler) / Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları»[1] adlı eserin sonunda Türkmen oymaklarıyla ilgili listeler bulunuyor. «Oğuzların Tarihi» başlıklı ilk bölümde Oğuzların adı, tarih sahnesine çıkışları ve tarihî seyirlerinden bahsedildikten sonra batıdaki Seyhun'a göçen Oğuzların tarihleri ve kültürleri ele alınıyor. Daha sonra Selçuklular devrinde Oğuzlar veya Türkmenler yöre yöre inceleniyor. Bu bölümde Moğol İstilasına kadar yayılma alanlarına göre Oğuzlar, bilhassa Anadolu Türklüğü bakımından mükemmel bir üslupla dile getiriliyor.

«Boy Teşkilâtı ve Boylar» bölümünde Türk kaynaklarında zikredilen Oğuz boyları tek tek tahlil edilmiş ve boy yapılarının ortaya çıkarılmasına gayret ediliyor.

«Destanlar» bölümünde ise Oğuzlara dâir destanlar kapsamlı biçimde ele alınıp Oğuzların ve elbette ki Türklerin maddi ve manevi dünyasına ışık tutuluyor.

Ekler kısmına koyulan Anadolu ve Suriye'deki Türkmen Oymakları ile ilgili listeler, bu ebedî çalışmanın istifade edilebilirliğini artırıyor. Eserin sonundaki dizin ve haritalar gayet iyi hazırlanmış olup okuyucuya hemen her bakımdan yol gösteriyor.

Oğuzlar, bugün olduğu gibi erken tarihlerinde de devlet kuruculuğu ve diğer boylar üzerindeki baskınlığı ile daima umumî Türklük bedeni ile bir tutulmuştur. Eski Türk Yazıtları'nda Gök-Türk Kağanlığı'ndaki Oğuzlar ile Gök-Türkler arasında ayırım yapılmadığı ve hatta kağanlığın temelini

Oğuzların teşkil ettiği görülmektedir. Oğuzları etnik bir topluluk gibi değerlendirmek isteyenler çıkmışsa da Oğuzların, siyasî mahiyetli Türk adıyla aynı olduğu, ayrı bir etnik topluluğu teşkil etmediği açıktır. Gök-Türk Devleti, Aşina adlı eski bir Türk hükümdar âilesi tarafından etraftaki Türk kütlelerin boylar birliği yâni Oğuz hâline getirilmesiyle kurulmuştur. Çin kaynaklarına göre VI.-VII. yüzyıl Gök-Türk kütlesi doğrudan Oğuz kütlesinden gelmiştir. Bayırku, Bugu, Tongra, Sıkar, Hun gibi Dokuz Oğuz boyları, Gök-Türkleri meydana getiren topluluklardan başkası değildir. Gök-Türkler devri Çin kaynaklarında Oğuzların doğrudan adlarıyla kaydedilmeden Dokuz Kabile («Jiu Xing») şeklinde Oğuz kelimesinin tercümesiyle yazılması, Türklerden (Gök-Türklerden) ibaret bir topluluğun ayrı bir adla belirtilmesine ihtiyaç olmadığını göstermektedir. Türk Yazıtları'ndaki «Türk bodun» tâbiri, şüphe yok ki kağana bağlı kütlelerin ve elbette ki Oğuzların önemli bir kısmını ifade etmektedir. Yazıtlarda kağan «Oğuz budunu Türk budunundan idi» demektedir. Oğuz adı, etnik bir ad olmayıp siyasî mahiyetlidir ve «boylar birliği» demektir.

VI. yüzyıldan itibaren Gök-Türk Kağanlığı çatısı altında toplanan boylardan bir kısmı, 630 yılında başlayan fetret devrinde kendi aralarında toplanarak Tola-Selenge Irmakları havalisinde Doğuz Oğuz Kağanlığı'nı kurdular.

Yazıtlara göre Oğuzlar, Tula (Tugla) boylarında, ırmağın kuzeye doğru kıvrıldığı yerde yaşıyorlardı. Tariflere göre onlar kuzeyde yaşıyorlardı ve doğularında Tatarlar vardı. Uygur Kağanlığı kurulduktan sonra Bayan Çor (Moyen Çor) tegin iken Dokuz Oğuzları topladı, fakat Sekiz Oğuz birliğini meydana getiren boylarla savaştı. Bayan Çor kağan olduktan sonra ise Otuz Tatarlarla ittifak eden Oğuzları Burgu'da ve Selenge kıyısında mağlup etti. Bunun üzerine Oğuzlar Selenge'yi geçerek çekildiler. Bu hadiseden sonra kağanlık topraklarında Oğuzlarla ilgili detaylı bilgiye rastlanmamaktadır.

Oğuzlar X. yüzyılın ilk yarısında kışlık merkezi Yeni-kent olan bir devlet kurdular. Bu devlete Oğuz Yabgu Devleti adı

verilmektedir. Batıda Peçenek ve Hazarlarla daimi savaş içinde olan doğuda Karluklar ve içlerinde ise yerli Afrîgî Hanedanı ile mücadele hâlindeydi. Yabgu Devleti'nin çöküşü üzerine Oğuzların kalabalık bir kısmı Karadeniz'in kuzeyinden batıya giderek Uzları, diğer bir kısım Cend bölgesine, oradan da Horasan'a ve sonra Anadolu'ya göçerek Selçukluları teşkil etmiştir.

Oğuzlar Türk adı yanında, yine siyasî bir adlandırma olarak «Türkmen» adını da taşıyorlardı ve artık İslâmlaşan topraklara geldikten sonra İslâm kaynaklarında bu adla anılmışlardır.

TDAV Yayınları Tel: (0212) 511 10 06.

---

[1] Magtymguly ad. Halkara Baýragyň eýesi Faruk Sümeriň «Oguzlar-türkmenler» atly bu gymmatly kitaby türkmen dilinde hem neşir edilipdi. Taryhy makalalar